

YOSHLARNI G‘OYAVIY-VATANPARVARLIK RUHIDA TARBIYALASHNING NAZARIY METODOLOGIK ASOSLARI

Zoirova Sojida Umbarovna

Termiz davlat pedagogika instituti

Falsafa, ma’naviyat asoslari va huquq ta’limi kafedrası o‘qituvchisi

+998936289115

ANNOTATSIYA

Ushbu maqola yosh avlodni g‘oyaviy va vatanparvarlik ruhida tarbiyalashning nazariy-metodologik asoslarini tadqiq etishga bag‘ishlangan. Maqolada g‘oyaviy tarbiyaning mazmuni, usullari va vositalari tahlil qilinib, ularni yoshlar ongiga singdirish orqali milliy ong va vatanparvarlik hissini shakllantirish imkoniyatlari ochib berilgan.

Kalit so‘zlar: *g‘oyaviy tarbiya, vatanparvarlik, yoshlar tarbiyasi, nazariy asoslar, metodologiya, milliy ong, fuqarolik mas’uliyati.*

ABSTRACT

This article is devoted to researching the theoretical and methodological foundations of ideological and patriotic education of the young generation. The article analyzes the content, methods and tools of ideological education and reveals the possibilities of forming a sense of national consciousness and patriotism by instilling them in the minds of young people.

Key words: *ideological education, patriotism, youth education, theoretical foundations, methodology, national consciousness, civic responsibility.*

KIRISH

Bugungi kunda global va milliy jarayonlarning o‘zaro ta’siri kuchaygan, dunyoqarash va g‘oya xilma-xilligi ortgan bir davrda yoshlar tarbiyasi masalalari muhim o‘rin egallamoqda. Ayniqsa, yosh avlodning g‘oyaviy-vatanparvarlik ruhida shakllanishi, o‘z yurtiga sadoqat va milliy g‘ururni uyg‘otish kabi qadriyatlarni yoshlarga yetkazish dolzarb ahamiyatga ega. Vatanparvarlik yoshlarning jamiyatdagi o‘rnini, ularning milliy manfaatlarga munosabatini shakllantiradi va davlat barqarorligini ta’minlashda muhim omil bo‘lib xizmat qiladi.

Vatanparvarlik tarbiyasining nazariy va metodologik asoslarini shakllantirishda yoshlarning g‘oyaviy dunyoqarashini rivojlantirish, ularda ijtimoiy mas’uliyat tuyg‘usini kuchaytirish va milliy o‘zlikni anglashni mustahkamlashga qaratilgan yondashuvlar ustuvor hisoblanadi. Bu jarayonda ta’lim tizimining o‘rni katta bo‘lib, maktabgacha ta’limdan boshlab oliy ta’limgacha bo‘lgan bosqichlarda vatanparvarlik

tarbiyasini joriy etish orqali yoshlarning mafkuraviy immunitetini oshirish muhim hisoblanadi.

Yoshlarni g'oyaviy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalashning nazariy-metodologik asoslarini o'rganish muhim hisoblanadi. Unda, vatanparvarlik tarbiyasining jamiyat taraqqiyoti uchun tutgan o'rni, ushbu jarayonni samarali tashkil etish omillari hamda ilmiy-adabiy manbalarda mavjud yondashuvlar tahlil qilinadi.

“Vatan ostonadan boshlanadi” degan chuqur ma'noli ibora mavjud. Bundan Vatan tuyg'usini oiladan shakllanishi kelib chiqadi. Haqiqatan, vatanparvarlik tushunchasining negizi bolaning kindik qoni to'kilgan yerdan boshlanadi. Shunday ekan, Vatan tuyg'usini tarbiyalashni oiladan boshlashishimi zarur. Barkamol avlodni shakllantirishda oilaning o'rni bo'lak, chunki, inson avvalo oila bag'rida unib-o'sadi va shaxs sifatida shakllanadi. Buyuk jadidchi, mutafakkir Abdurauf Fitrat o'zining “Oila” asarida: “Millat taqdiri mana shu millat vakillari yashagan oilaning holatiga bog'liqdir... Qayerda oila munosabati kuchli intizomga tayansa, mamlakat va millat ham shuncha kuchli va tartibli bo'ladi” deb yozgan. [1].

Qadimgi yunon adiblaridan biri «Vatan sha'niga» asarida: «mening bu gaplarim g'oyat eski gapdir, lekin haqiqat shunday: o'z otasini hurmat qilmagan farzand o'zganing otasini ham hurmat qila olmaydi, o'z Vatani sevmagan kishi uzga Vatanni qadrlay olmaydi» deb yezganedi. Bu gaplar hozir naqadar zamonaviydir.

Vatan – bu odamlar tug'ilib o'sgan, tarbiyalangan, mehnat quvonchini totgan, shu odam mansub bo'lgan xalq tarixi bilan bog'langan, hamda tarixdan shakllangan ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy va madaniy muhitdir.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Vatanparvarlik vatanga muhabbat, unga sodiqlik, uning manfaatlari yo'lida xizmat qilishga tayyor turish demakdir. Vatanparvarlik ijtimoiy, tarixiy, ahloqiy his-tuyg'u sifatadi odamning ijtimoiy taraqqiyoti davomida paydo bo'ladi. Ijtimoiy jamoa tuzumida vatanparvarlik faqat o'z urug'lariga, ona yerga, ona tilga, urf-odatlariga bog'lik his bo'lgan bo'lsa, sinflar paydo bo'lishi bilan vatanparvarlik g'oyalari chuqurlashib, ijtimoiy hayot tobora ko'proq sohalariga chuqurroq kirib berdi. Vaqtlar o'tishi bilan bu tuyg'u buyuk qudratga aylandi [2]. Buyuk mutaffakirlar “Biz tugilgan yurtimizdan uzoq ketsak, bizni tortib kelaturgon quvvat o'z vatanimizning, ona tuproqning mehr-muhabbatidir”.

Hozirgi kunda ko'p odamlar vatanparvarlik o'ynashadi va aslida vatanparvar emaslar. Bu, birinchi navbatda, jamiyat amal qiladigan moda bilan bog'liq. Vatanparvar bir nechta fuqarolikka ega bo'lishi mumkin emas, chunki inson qiyin tanlov oldida turibdi, bunday zarurat tug'ilganda u qaysi Vatanni himoya qilishi va muammoli vaziyatlarda kurashishini anglatadi.

Vatanparvarlik tamoyili Vatanga muhabbat, unga g'amxo'rlik qilish, tabiatni asrash, Vatanni dushmandan himoya qilishga shaylik, tarixga hurmat va milliy merosga hurmat bilan munosabatda bo'lish, davlat yutuqlari bilan faxrlanishdan iborat. O'shanda jamiyat keng ko'lamli umummilliy vazifalarni hal qilganda, ma'naviy-axloqiy yo'l-yo'riqlar tizimini yaratsa, o'z Vatani uchun vatanparvarlarni qabul qiladi. Bunday yo'riqnomalar o'z ona tili, o'ziga xos madaniyati va xalq qadriyatlarini hurmat qilgan, ajdodlari xotirasini, milliy tariximizning har bir sahifasini saqlagan joyda paydo bo'ladi. Madaniy va oilaviy anhanalarda saqlanib qolgan asosiy milliy qadriyatlar avloddan-avlodga o'tadigan joy [3].

Yoshlarni g'oyaviy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash jarayoni ko'plab nazariy-metodologik asoslarga tayanadi. Ushbu asoslar yosh avlodni milliy g'oya va qadriyatlarga hurmat bilan qarashga, Vatan taqdiriga daxldorlik hislarini shakllantirishga, shuningdek, ular orasida ijtimoiy mas'uliyat va milliy iftixor tuyg'ularini rivojlantirishga yordam beradi. Quyida ushbu asoslar yoritiladi:

1. Yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda tarixiy asoslar muhim o'rin tutadi. O'zbekiston tarixi, qadimiy madaniyati va milliy qahramonlarning jasorati yosh avlod uchun ibrat bo'lib xizmat qiladi [4]. Tarixiy asoslarni o'rganish orqali yoshlar milliy o'zlikni anglashni va Vatan ravnaqi uchun kurashish zaruratini tushunadilar.

2. G'oyaviy asoslar yoshlarni mustahkam dunyoqarashga ega, mafkuraviy jihatdan sog'lom shaxs sifatida tarbiyalashni nazarda tutadi. Ushbu asosda milliy g'oya va qadriyatlar, insonparvarlik, adolat, erkinlik kabi tushunchalarni yoshlarga singdirish orqali ularni jamiyatdagi turli mafkuraviy oqimlarga qarshi immunitetini kuchaytirish maqsad qilingan.

3. Yoshlarning psixologik rivojlanish xususiyatlari va yosh davrlari ularning g'oyaviy va vatanparvarlik tuyg'ularini shakllantirishda hisobga olinishi lozim. Psixologik-pedagogik yondashuvda yoshlarning qiziqishlari, dunyoqarashi va qadriyatlar tizimiga mos tarzda ta'lim-tarbiyaviy usullar qo'llaniladi. Bunda ijobiy o'rnak ko'rsatish, ta'sirchan suhbatlar, drama va teatrlashtirilgan ko'rinishlar orqali yoshlar ongiga Vatanga muhabbat va mas'uliyat tuyg'usi singdiriladi.

4. Falsafiy asoslar milliy o'zlikni anglash, jamiyat va shaxsning ahamiyatini tushunishga yordam beradi. Madaniy qadriyatlarni chuqur anglash va ularni saqlash mas'uliyati yoshlar orasida vatanparvarlik tuyg'ularini kuchaytiradi. Shu jihatdan falsafa va madaniyat milliy g'oyaning shakllanishida muhim asos bo'lib xizmat qiladi.

5. Yoshlarni g'oyaviy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda huquqiy asoslar ham muhimdir. Davlatning qonunchilik tizimida vatanparvarlik va g'oyaviy tarbiyani qo'llab-quvvatlovchi qonun va qarorlar mavjud. Yoshlar huquq va majburiyatlarini

bilishlari orqali o‘z Vatanlariga xizmat qilish va ijtimoiy mas’uliyatni his qilishga undaladi.

6. Yoshlarni g‘oyaviy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi va milliy manfaatlarini anglash muhim ahamiyatga ega. Mamlakatning iqtisodiy imkoniyatlari va bunyodkorlik ishlari yoshlar orasida milliy g‘urur va yurtparvarlik tuyg‘ularini shakllantiradi. Shu boisdan, milliy taraqqiyot jarayonida yoshlar faol ishtirok etishi uchun ularni rag‘batlantirish muhim sanaladi.

Bu asoslar orqali yoshlarni g‘oyaviy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash jarayoni ilmiy asoslangan holda amalga oshiriladi. Shu orqali yoshlar orasida vatanparvarlik, milliy iftixor va ijtimoiy mas’uliyat tuyg‘ulari yanada mustahkamlanadi va jamiyat taraqqiyotiga hissa qo‘shuvchi avlod yetishib chiqadi [5].

XULOSA

Xulosa o‘rnida shuni aytish zarurki, yoshlarni g‘oyaviy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash bugungi kunda jamiyatning barqarorligi, milliy qadriyatlarning saqlanishi va rivojlanishi, shuningdek, mustaqil davlatning qudratini mustahkamlashda muhim omil hisoblanadi. Bu jarayon nazariy va metodologik asoslarga tayangan holda olib borilishi zarur, chunki faqat puxta o‘ylangan tarbiya usullari orqali yoshlar ongida milliy g‘urur, vatanparvarlik va mas’uliyat tuyg‘ulari shakllantirilishi mumkin.

Mazkur tarbiya jarayonida tarixiy, g‘oyaviy, psixologik-pedagogik, madaniy-falsafiy, huquqiy va ijtimoiy-iqtisodiy asoslar bir-birini to‘ldirib, yoshlarni har tomonlama rivojlantiradi va ular orasida Vatanga sadoqat, milliy iftixor va ijtimoiy mas’uliyatni kuchaytirishga xizmat qiladi. Ushbu asoslar orqali tarbiyalangan yoshlar jamiyatda faol ishtirok etishga, mamlakat manfaatlarini himoya qilishga va milliy taraqqiyotga hissa qo‘shishga tayyor bo‘ladi.

Shunday qilib, yoshlarni g‘oyaviy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash orqali yurtimizni yanada ravnaq toptirish, o‘z tarixini va madaniyatini qadrlaydigan, Vatanga sodiq va jonkuyar avlodni tarbiyalashga erishiladi. Bu esa mamlakatimiz kelajagi uchun ishonchli poydevor yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning 2022 yil 11 maydagi “Xalq ta’limini rivojlantirishga oid qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida” PQ-241-son Qaror
2. Najimitdinov M. K. “Yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash”. Международный научный журнал «Научный импульс» № 21 (100), часть 2
3. Juraev B.X. “Vatanparvarlik” O‘zbekistonda fanlararo innovatsiyalar va ilmiy tadqiqotlar jurnal. 13-son. 2022.

4. Raxmankulov, F. R. (2024). VATANARVAR MULKDORLARNI TARBIYALASH BUGUNGI DAVRNING DOLZARB VAZIFASI. Academic research in educational sciences, 5(2), 536-543.
5. Rakhmankulov, F. R. (2023, October). THE NEED TO FORM A SENSE OF SOCIAL RESPONSIBILITY AMONG THE OWNERS. In Международная конференция академических наук (Vol. 2, No. 10, pp. 17-19).